

ÖTVEN ÉV

Reflektorfényben

Csontó Sándor

Rajkin a szovjet humor nagyköveteként számos alkalommal megnevettette a szoci tábor barakklakóit. Szállóigévé vált mondása – „válami ván, de ném az igázi!” – sajnos ma is aktuális, mert azóta se lettünk a mosoly országa. A pesti Broadway közepén tekint a lencsébe, háttérben a Fővárosi Operettszínház épülete, társbérletben a Budapest Táncpalotával, a korábbi neves Moulin Rouge mulatóval. Bepillantunk a kulisszák mögé, ahol Mágán Miska éppen átöleli a Csárdáskirálynőt. Vagy Marica grófnőt?

Forrás: MTI Fotó, Tormai Andor

1965. október 5. Arkagyij Iszaakovics Rajkin, a neves orosz komikus, színész, konferanszié, rendező a Nagymező utcában

Krídy Gyulától tudjuk, hogy Somossy (Singer) Károly tanította meg mulatni Budapestet. Neki köszönhetjük többek között a Nagymező utca 17. szám alatti ékszerdobozt, amit 1894-ben a bécsi Fellner és Helmer színházcsináló duóval emeltetett, megteremtve ezzel a világvárososhoz méltó szórakozási formákat. A Somossy Orfeum és a bögyös-faros Carola Cecilia már rég a múlté, de megmaradt ez a varázslatos épület – a Budapesti Operettszínház – benne világszínvonalú előadásokkal. Az is egy kisebb cso-

dának számít, hogy Foczmán István üzemeltetési igazgató már félévszázada itt dolgozik.

Az építészkarra sajnos nem mehettem a szemem miatt, így elektroműszerészként a Filmtechnika Vállalatnál helyezkedtem el, ahol a FITE márkájú vetítőket, lámpákat készítettük. Egy kolléga szólt, hogy nem jövök-e világosítónak az Operettbe, mert éppen van hely, és szerinte megfelelnek. Hát beléptem, 1965. október 18-án.

A mai világban ez hihetetlenül hangzik. Gondolom előtte sosem járt itt.

Dehogynem! Mi a Szilágyi Erzsébet fasorban laktunk, ahol *Latabár Árpí* bácsiék is. Sokszor hozott a szüleimnek jegyeket, tehát több előadást is láttam már addig. Például a *Szinetár* féle Csárdáskirálynőt 63-ban. **Minden kezdet nehéz, az Öné mennyire volt az?**

Persze az első napokban szinte elvesztem az épületben. A Jó éjt Bessy!-ben debütáltam. Fogalmam sem volt az olyan szakkifejezésekről, mint színpadnyílás, láb, szuffita, fej-

gép, horizont, árok. Ezeket ma három-négy nyelven is tudni kell egy olyan nemzetközi társulatnál, mint a miénk. A sötétben is látni, a gyors színpadmozgásokat lekövetni, kiismerni a darabokat, vakon tudni, ki, mikor, hol áll a jelenetben, melyik technika indul. És amikor már téged is megismernek és visszaköszönnek, az is magabiztosságot adott. Az időbeosztást megint csak meg kell szokni, mert nincs estéd, hétvégéd, és a családodnak ezt tudomásul kell venni. Ez egy éjjel-nappali nagyüzem, alig van üresjárat.

Mi változott az elmúlt évtizedekben, a háttérben, a színpadtechnikában?

Óriási a fejlődés! Régen egy fényszabályozó pult akkora volt, mint egy kredenc, ma szinte laptop méretű. A lámpák nagysága, az izzók mérete a vizesvödörrel mobiltelefonnyira zsugorodott. Rohamos léptekkel digitalizálódott minden. Az újonnan felszerelt, számítógéppel vezérelt gépezetek, süllyesztők és a forgószínpad kitágították a szcenikai lehetőségeket. Utóbbi érdekessége, hogy az egyik – ráadásul többféleképpen süllyeszthető – elemét ellentétes irányba, akár más sebességgel is lehet mozgatni. A színpadtorony és a hátsó színpad magasságának megemelésével egyszerűbbé vált a díszletek mozgatása, előkészítése és felállítása. Természetesen a legmodernebb technikával készült hangosító és világosító-berendezéseket is számítógép vezérli, és a nézőtér előtti tér elemei is tetszés szerint átalakíthatók, lesüllyeszthetők. Ezek zömme a *Síklós Mária* nevéhez köthető 2000-es nagy rekonstrukcióban valósultak meg. De korábban a kollégákkal „sufnituning” módon is megoldottunk számos olyan trükköt, amit nyugaton már megcsináltak profi eszközökkel. A Cocom-lista miatt csúcstechnológiás termékeket 1992-ig nem lehetett behozni az országba. Amikor a nyolcvanas évek elején elkezdtek külföldre vinni az előadásainkat, a németek csodájára jártak, hogy ezt ti csináltátok? Kicsit csúnyább, kicsit nagyobb, de a miénk volt! Ma bemelegyünk a boltba és fillérékért megvesszük, mondjuk a dimmert.

Mennyire szólt bele korábban a politika az Operettben folyó munkába?

Tudomásom szerint nem gyakran. De az köztudott, hogy a Hegedűs a háztetőn-t is letiltották egy időre. Egy-két librettót átírtak, ami több volt, mint leporolás. Annak idején *Rákosi* a Csárdáskirálynő díszlete miatt is toporzékkolt, mert az úri világra, az orfeumra emlékeztette és kijelentette: „Tanuljanak meg konzumálni!”

Itt folyamatosan nagy zenés-táncos darabok mennek. Ez sokkal több fellépő művészt, műszaki személyzetet és több költséget jelent, mint egy prózai színháznál. Bírják szuflával?

Általában a díszítők és a világosítók száma durván 20–25 fő, ez a kellékesekkel, öltöztetővel a duplájára nőhet, persze előadástól függően. És akkor nem beszélünk a szereplőgárdáról, táncosok, zenekar, stb. akiknek az összlétszáma olyan 370 körül van. Költségvetésről, számokról nekem nem tisztem beszélni – ebben *Lőrinczy György* és *Kerényi Miklós Gábor* az illetékes –, de nézzék meg a fantasztikus kiállítású és szórakoztató előadásainkat. Minden pénzt megér!

Sokszor temették, és sokan mondják, hogy a műfaj hanyatlak, a musical elvesztette uralkodó szerepét.

Ki állítja ezt? Tömött sorok állnak a pénztárainknál, egy tűt nem lehet leejteni a nézőtérre és minden este ki lehet tenni a teltház táblát. Imádják a színészeinket, valóságos sztárkultusz alakult ki körülöttük. A vidéki gálaműsorokon nem engedik le a színpadról a társulatot. Külföldi turnékon negyedórás vastappsal búcsúztatnak. Az biztos, hogy a musicalek újabb lendületet adtak a zenés műfajnak és bevonzották a fiatalságot. De az operett is jól van, köszöni szépen! Olyan kiváló szerzőket adtunk a világnak, mint *Kálmán Imre*, *Lehár Ferenc*, *Huszka Jenő*, *Jacobi Viktor*, *Kacsóh Pongrác*, *Eisemann Mihály*, *Fényes Szabolcs*, *Ábrahám Pál* és sorolhatnám. Az általuk szerzett csodálatos melódiákat a fél ország el tudná fűtyülni. Remek dramaturgok által aktualizált szövegkönyvvel, látványos díszlettel és technikai megoldásokkal szerintem mindenkor sikerre vannak ítelve.

Milyen volt együtt dolgozni a régi, nagy sztárokkal? Mennyire voltak háklisak?

Nekem csak jó és szép emlékeim vannak. Valószínűleg a természetemnek, a stílusomnak is köszönhető, hogy szerettek, befogadtak. Feledhetetlen, ahogy *Bessenyei Feri* a próbák után sztorizott. *Feleki Kamill*nak mániája volt, hogy minden textíliát megszagolt. Együtt drukoltunk a magyar csapatnak *Kamill bácsi* öltözőjében, ahová behoza a *Junoszty* tévéjét. *Kertész Péterrel* és *Németh Sanyiékkal* kispályás fociztunk. *Rátonyi Róbert* még az árnyékát is megnézte maga mögött a színpadon, és ha nem tetszett neki, bizony, felszólt a világosítóknak. *Bródy Tamás* karmester próbáit végigkacagta

mindenki, kivéve, akivel élcelődött. *Honthy Hannának* a ruhája nem érinthette a padlót, *Eta* az öltöztetője, mindig fehér lepedőt terített alá.

Vannak különleges helyek az épületben?

Amikor beléptem ide, akkor a pincében még volt egy hatalmas ventilátor, előtte nagy jégtömbök. Előadás kezdetekor lejjött a gondnok és fenyőolajat öntött a jégre, hogy kellemes illat legyen a nézőtérre, így működött a légkondicionálás anno. A vészkorszak idején itt sok művész talált menedéket. A jobb oldali proscéniumpáholyt, a külön kis szalonnal régen kizárólag az udvar tagjainak rendezték be. Ma a reflektorok uralják – én is sokat világítottan innen –, a másik felét meg a női mosdó.

Említhetne néhány kedves előadást

Marica grófnő, *Bajadér*, *Mozart*, a *Hegedűs*, az kihagyhatatlan volt, *Chichago*, *West Side Story* és a *Básti-Lehoczky* féle *My fair lady*.

Biztosan itt is történtek emlékezetes bakik, tréfák, amin akkor nem, de azóta jókat nevetnek.

Egyszer a reflektorok melegtől elolvadtak a színes viaszvirágok és ráfolytak a színpadra, a ház összes vasalójával és újságpapírokkal nekiestünk vagy tízen, hogy felitassuk a felvonás kezdetéig. Másik eset, amikor egy kollégának – akit meg akartak viccelni a többiek –, a kellékbőröndjébe egy húszkilós súlyvasat tettek. Majd megszakadt az előadáson, ahogy fogvicsorgatva cipelte. És itt van a sült libacom b rejtélye, amelynek a díszletváltás alatt estéről-estére lába kelt. Évek múlva derült ki, hogy a zsinórpadlásra húzták fel, ahol jóízűen elfogyasztották.

Ma is energikus, szeretettel, mosolygósan beszél a munkahelyéről. Hogyan „élte túl” az elmúlt ötven évet?

Én nem gondoltam, nem éreztem, hogy ez egyszer majd történelem lesz, hogy ennyi időt eltölthetek itt. Igyekeztem mindig folyamatában látni a dolgokat. Így lettem fővilágosító, majd az előadásokhoz terveztem a fényeket, 2001-től pedig az üzemeltetés hibátlan működéséért felelek. Fialalok között lenni, minden este változatos és pörgős műsorban részt venni, ez rengeteg plusz energiát ad. A társulattal körbeutaztam a fél világot, számos barátot szereztem. Az Operettszínház több mint egy munkahely. Szerelem. ●